

सर्वोच्च अदालत

राज्य विरुद्धको कसूरको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन
(सर्वोच्च अदालतको पूर्ण बैठकबाट मिति २०७५।११।८।४ मा स्वीकृत भएको)

राज्य विरुद्धको कसूरको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शनको आवश्यकता

मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४ को भाग-२ को परिच्छेद-१ ले राज्य विरुद्धका विभिन्न कसूरजन्य कार्यहरूलाई अपराधीकरण गरी कसूर गर्ने व्यक्तिलाई सजायको व्यवस्था गरेको छ। उक्त परिच्छेदमा उल्लिखित कसूरहरू मध्ये दफा ४९ को उपदफा (१) र (२), दफा ५२ को उपदफा (२) को खण्ड (क), दफा ५३ को उपदफा (१) र (२) तथा दफा ५७ को उपदफा (१) मा उल्लिखित कसूर गर्ने कसूरदारलाई जन्मकैदको निश्चित सजाय हुने व्यवस्था रहेको छ।

सोही परिच्छेदको दफा ४९ को उपदफा (३) र (४), दफा ५० को उपदफा (१), दफा ५१ को उपदफा (२), दफा ५२ को उपदफा (२) को खण्ड (ख), (ग), (घ) र (ङ), दफा ५३ को उपदफा (३), दफा ५४ र ५५, दफा ५६ को उपदफा (२) को खण्ड (क), (ख) र (ग), दफा ५७ को उपदफा (२) र (३) तथा दफा ५८ मा उल्लिखित कसूर गर्ने कसूरदारलाई न्यायिक स्वविवेकमा सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने गरी कैद र जरिवानाको माथिल्लो हद तथा माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था गरिएको छ।

यसैगरी दफा ५० को उपदफा (३), दफा ५१ को उपदफा (३) तथा दफा ५६ को उपदफा (२) को खण्ड (घ) मा उल्लिखित कसूर गर्ने कसूरदारलाई ३ वर्षसम्म कैद तथा ३० हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुने व्यवस्था गरिएको छ।

साथै, राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई अपराध संहिताको परिच्छेद-१ उल्लिखित सजायका अतिरिक्त सोही संहिताकै अन्य परिच्छेद तथा प्रचलित कानून बमोजिम समेत थप सजाय हुने व्यवस्था रहेको छ।

जन्मकैदको निश्चित सजाय हुने तथा ३ वर्षसम्म कैद तथा ३० हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुने उल्लिखित कसूरमा सजाय निर्धारणका लागि छुट्टै सुनुवाई गर्नु व्यवस्था नभएको र दफा ५६ को उपदफा (२) को खण्ड (घ) मा उल्लिखित कसूरमा १ वर्षसम्म कैद र रु. १ लाख रकमको निश्चित जरिवाना हुने व्यवस्था भएकोले उल्लिखित कसूर गर्ने कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न छुट्टै मार्गदर्शन बनाइएको छैन।

उल्लिखित कसूर बाहेक अपराध संहिताले सजायको माथिल्लो हदमात्र वा माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था गरिएका दफा ४९ को उपदफा (३) र (४), दफा ५० को उपदफा (१), दफा ५१ को उपदफा (२), दफा ५२ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) तथा खण्ड (ग) (घ) र (ङ), दफा ५३ को उपदफा (३), दफा ५४, ५५, दफा ५६ को उपदफा (२) को खण्ड (क), (ख) र (ग), दफा ५७ को उपदफा (२) र (३) तथा दफा ५८ मा उल्लिखित राज्य विरुद्धका कसूर गर्ने कसूरदारलाई सम्बद्ध कानूनका व्यवस्थाहरूलाई समग्रतामा विचार गरी न्यायिक स्वविवेकमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न मार्गदर्शनको लागि सर्वोच्च अदालतले यो राज्य विरुद्धका कसूरको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन बनाएको छ।

सामान्य मार्गदर्शनको प्रयोग

- यो सामान्य मार्गदर्शन अपराध संहिताको भाग-२, परिच्छेद-१ मा उल्लिखित राज्य विरुद्धका कसूर मध्ये सम्बन्धित दफामा नै जन्मकैदको निश्चित सजायको व्यवस्था भएका तथा ३ वर्षसम्म कैद तथा रु.३० हजारसम्म जरिवाना हुने सजायको व्यवस्था भएका कसूर बाहेकका अन्य राज्य विरुद्धका कसूरमा सजाय निर्धारण गर्दा मार्गदर्शकको रूपमा रहनेछ।
- यो सामान्य मार्गदर्शन राज्य विरुद्धका कसूरमा कसूरदार ठहर भएको प्रतिवादीलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि प्रयोग हुनेछ।
- यो सामान्य मार्गदर्शन १८ वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेर भएको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा लागू हुनेछ र कुनै कसूरदार १८ वर्षभन्दा कम उमेरको भएमा त्यस्तो कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा **कसूरदार बालबालिकाको सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन** समेत लागू हुनेछ।
- राज्य विरुद्धको केही कसूरमा भएको सजायको फराकिलो दायरा (Range) लाई मध्यजनर गरी कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना (Culpability), कसूरको जोखिम (Risk) तथा कसूरबाट पीडितलाई पुगेको क्षति (Harm) समेतका आधारमा सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि २ वटा कसूरको वर्ग (Offence Category) मा वर्गीकरण गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ र प्रत्येक वर्गको कसूरमा अधिकतम् तथा न्यूनतम् सजायको दायरा समेत निर्धारण गरिएको छ।
- अपराध संहिताले अधिकतम् तथा अधिकतम् र न्यूनतम् सजायको व्यवस्था गरेको तथा कसूरको वर्गमा वर्गीकरण गरिएको प्रत्येक कसूर सम्बन्धी मुद्दामा विद्यमान कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा घटाउने अवस्थाका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारणको लागि कैद सजायको आधार बिन्दु (Base point) तय गरिएको छ।
- सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायरा तथा कसूरको वर्गमा तय गरिएको सजायको दायराको सामान्यतया: मध्यबिन्दुलाई कैद सजायको आधार बिन्दु निर्धारण गरिएको छ।
(उदाहरणको लागि १० देखि १५ वर्षसम्म कैदको सजायको दायरा भएको वा त्यस्तो सजायको दायरा रहने गरी कसूरको वर्गमा वर्गीकरण गरिएको कसूरमा सजाय निर्धारणको लागि कैद सजायको आधार बिन्दु १२ वर्ष ६ महिना कायम गरिएको)
- राज्य विरुद्धका कसूर गम्भीर प्रकृतिका कसूर भएकोले यी कसूरमा यस सामान्य मार्गदर्शनमा कैद सजायको आधार बिन्दु सम्बन्धित दफामा भएको अधिकतम् सजायको ५० प्रतिशतभन्दा कम नहुने गरी तय गरिएको छ।
(उदाहरणको लागि अपराध संहिताको दफा ५६ को उपदफा २ मा उल्लिखित जासुसी सम्बन्धी कसूर गर्ने कसूरदारलाई २५ वर्षसम्म कैदको सजाय हुने व्यवस्था रहेको छ। यस सामान्य मार्गदर्शनको भाग- ११ मा उक्त कसूरका सम्बन्धमा ख वर्गको कसूरको कैद सजायको आधारबिन्दु निर्धारण गर्दा १५ वर्ष कायम गरिएको छ।)
- अपराध संहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने अवस्था मुद्दामा विद्यमान भएमा कैद सजायको आधार बिन्दुबाट सजायको दायराको अधिकतम् हदमा नबढ्ने गरी कैद सजायको अवधी बढाउन सकिने तथा अपराध संहिताको दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्था मुद्दामा विद्यमान भएमा कैद सजायको आधार बिन्दुबाट सजायको दायराको न्यूनतम् हदमा नघट्ने गरी कैद सजायको अवधी घटाउन सकिने गरी सजाय निर्धारण गर्ने विधि तय गरिएको छ।
- यस सामान्य मार्गदर्शनमा सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि सम्बद्ध कानूनहरूमा रहेका सम्बन्धित व्यवस्थाहरूलाई समग्रमा मध्यनजर गरी अपराध संहिता र प्रचलित कानून बमोजिम राज्य विरुद्धका कसूरमा कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजायलाई समेत समावेश गरिएको छ।
- सजाय निर्धारणलाई सहज, वस्तुपरक र एकरूपतापूर्ण बनाउन सजाय निर्धारण सम्बन्धी १५ वटा चरणहरू निर्धारण गरिएको छ। यस सामान्य मार्गदर्शनको भाग- १ मा सजाय निर्धारण सम्बन्धी सबै १५ वटै चरणहरूमा गर्नु पर्ने कार्य र सोको आधारहरू उल्लेख गरिएको छ। तर अन्य भागहरूमा भने सबै चरणमा गर्नु पर्ने कार्यहरूको पुनर्लेखन नगरी सम्बन्धित कसूरमा आकर्षित हुने चरणहरू भाग -१ र ५ मा उल्लेख भए बमोजिम गर्ने गरी उल्लेख गरिएको छ।

उल्लिखित भागहरूमा उल्लेख गरेको भन्दा पृथक व्यवस्था गर्नु परेकोमा भने सम्बन्धित भागमा छुट्टै व्यवस्था गरिएको छ।

- यस सामान्य मार्गदर्शनमा सजाय निर्धारणको क्रममा गर्नु पर्ने कार्यहरूलाई १५ वटा चरणको तर्कसङ्गत क्रम तय गरिएको भए तापनि कसूरको प्रकृतिका आधारमा यसै मार्गदर्शनमा तय गरिएको क्रमलाई आवश्यकता अनुसार परिवर्तन गरी प्रयोग गर्न सकिनेछ।
- पीडित संरक्षण ऐनको दफा ११ मा सजाय निर्धारण गर्नु अघि पीडित उपस्थित भई धारणा व्यक्त गर्न चाहेमा पीडितलाई मनासिब समय प्रदान गर्नु पर्ने तथा दफा २५ मा पीडित प्रभाव प्रतिवेदन पेश गर्न सक्ने व्यवस्था भएको सन्दर्भमा पीडितले कुनै धारणा व्यक्त गरेको भए वा पीडित प्रभाव प्रतिवेदन पेश भएको भए त्यस्तो धारणा वा प्रतिवेदनलाई मार्गदर्शनको छैठौँ, सातौँ र बाह्रौँ चरणमा विचार गर्नु पर्नेछ।
- कुनै कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्नु अघि सजायपूर्वको प्रतिवेदन माग गर्ने आदेश भएकोमा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १२, सजाय निर्धारण नियमावलीको नियम ४ तथा वालवालिका सम्बन्धी कानून समेतका आधारमा सरकारी वकिल वा कसूरदारको कानून व्यवसायीले सजायपूर्वको प्रतिवेदन पेश गरेमा तथा सो प्रतिवेदनका सम्बन्धमा सरकारी वकिल वा कसूरदारको कानून व्यवसायी वा कसूरदार वा कसूरदार वालवालिकाको हकमा निजको संरक्षकले लिखित राय पेश गरेमा त्यस्तो प्रतिवेदन तथा लिखित रायलाई अवस्था अनुसार यसै सामान्य मार्गदर्शनको तेस्रो, चौथो, छैठौँ, सातौँ, आठौँ, बाह्रौँ, तेह्रौँ र चौधौँ चरणमा विचार गर्न सकिनेछ।
- कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा घटाउने सबै अवस्थाहरू राज्य विरुद्धका प्रत्येक कसूरमा समान रूपमा सान्दर्भिक नहुने हुँदा सम्बन्धित कसूरको प्रकृतिलाई मध्यनजर गरी कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने सान्दर्भिक अवस्थाहरूमात्र मार्गदर्शनको त्यस्तो कसूरसँग सम्बन्धित भागमा उल्लेख गरिएको छ।
- राज्य विरुद्धका कसूरसँग सम्बन्धित देहायका कसूर तथा ती कसूर गर्ने कसूरदारलाई सजाय निर्धारण सम्बन्धमा देहाय बमोजिम व्यवस्था गरिएको छः-

आपराधिक षडयन्त्र राज्य विरुद्धका कसूरको आपराधिक षडयन्त्र गर्ने कार्यको अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी छुट्टै व्यवस्था नभएको आपराधिक षडयन्त्र सम्बन्धी कसूरमा अपराध संहिताको दफा ३३ बमोजिमको सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू हुने हुँदा त्यस्तो कसूरको कसूरदारलाई यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१७ बमोजिम सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

उद्योग राज्य विरुद्धका कसूरको उद्योग गर्ने कार्यको अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी छुट्टै व्यवस्था नभएको उद्योग सम्बन्धी कसूरमा अपराध संहिताको दफा ३४ बमोजिमको सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू हुने हुँदा त्यस्तो कसूरको कसूरदारलाई यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग - १७ बमोजिम सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

दुरुत्साहन राज्य विरुद्धका कसूरको दुरुत्साहन दिने कार्यको अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी छुट्टै व्यवस्था नभएको दुरुत्साहन सम्बन्धी कसूरमा अपराध संहिताको दफा ३५ बमोजिमको सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू हुने हुँदा त्यस्तो कसूरको कसूरदारलाई यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१७ बमोजिम सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

मतियार राज्य विरुद्धका कसूरको मतियार हुने कार्यको अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी छुट्टै व्यवस्था नभएको मतियार सम्बन्धी कसूरमा दफा ३६ बमोजिमको सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू हुने हुँदा त्यस्तो कसूरको कसूरदारलाई यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१७ बमोजिम सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

- यो सामान्य मार्गदर्शन न्यायिक स्वविवेकमा सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने व्यवस्था भएका राज्य विरुद्धका जघन्य तथा गम्भीर कसूर गर्ने कसूरदारलाई उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि जारी गरिएको भए तापनि यस मार्गदर्शनका विभिन्न चरणहरू निश्चित सजाय हुने र ३ वर्षसम्म कैद तथा रु. ३० हजारसम्म जरिवाना हुने राज्य विरुद्धका कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्नको लागि समेत मार्गदर्शक रहनेछ।

- मुद्दाको तथ्य, कसूरदार एवम् पीडित/जोखिमको अवस्था र परिस्थितिलाई मध्यनजर गर्दा यस सामान्य मार्गदर्शनको कुनै चरण अवलम्बन गर्न नसकिने वा त्यस्तो चरणको अवलम्बन गर्नु न्यायको रोहमा उपयुक्त नहुने भएमा फैसलामा सोको कारण खुलाई यस मार्गदर्शनको कुनै चरण अवलम्बन नगरी सजाय निर्धारण गर्न बाधा पर्ने छैन।

संक्षिप्त शब्द सूची

अपराध संहिता-	मुलुकी अपराध (संहिता) ऐन, २०७४
पीडित संरक्षण ऐन-	अपराध पीडित संरक्षण ऐन, २०७५
फौजदारी कार्यविधि नियमावली-	मुलुकी फौजदारी कार्यविधि नियमावली, २०७५
फौजदारी कार्यविधि संहिता-	मुलुकी फौजदारी कार्यविधि (संहिता) ऐन, २०७४
सङ्गठित अपराध ऐन-	सङ्गठित अपराध निवारण ऐन, २०७०
सजाय निर्धारण ऐन-	फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४
सजाय निर्धारण नियमावली-	फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) नियमावली, २०७५

परिभाषा

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस सामान्य मार्गदर्शनमा,-

- (क) “कसूरदार” भन्नाले राज्य विरुद्धको कसूर सम्बन्धी मुद्दामा कसूरदार ठहर भएको प्रतिवादी सम्झनु पर्छ ।
- (ख) “कसूरको वर्ग” भन्नाले राज्य विरुद्धको कसूर सम्बन्धी मुद्दामा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना (Culpability), कसूरबाट पुग्न सक्ने जोखिम (Risk), पीडितलाई पुगेको क्षति (Harm) तथा अपराध संहिताको भाग-१ को परिच्छेद-३ मा उल्लिखित सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था समेतका आधारमा यस सामान्य मार्गदर्शनमा वर्गीकरण गरिएको कसूरको वर्ग सम्झनु पर्छ ।
- (ग) “कैद सजायको आधार बिन्दु” भन्नाले ज्यान सम्बन्धी मुद्दामा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि कसूरको गम्भीरता बढाउने अवस्था विद्यमान भएमा कैद सजायको अवधी बढाउने र कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्था विद्यमान भएमा कैद सजायको अवधी घटाउने प्रयोजनका लागि कसूरदारलाई हुन सक्ने सजायको दायराका आधारमा तय गरिएको कैद सजायको सुरुवाती बिन्दु (Starting point) सम्झनु पर्छ ।
- (घ) “कैद सजायको दायरा” भन्नाले कसूरको वर्ग निर्धारण गरिएको राज्य विरुद्धको कसूरको हकमा कसूरको सम्बन्धित वर्गमा उल्लेख गरिएको तल्लो र माथिल्लो सजायको फासला र कसूरको वर्ग निर्धारण नगरिएको कसूरको हकमा सम्बन्धित दफामा व्यवस्था भएको माथिल्लो वा माथिल्लो र तल्लो सजायको फासला सम्झनु पर्छ ।

विषय सूची

भाग	कसूर	पृष्ठ
भाग-१	नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने कसूरको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	९
भाग-२	संघीय इकाइहरूवीच तथा विभिन्न जात जाती वा सम्प्रदायहरूवीचको सुसम्बन्धमा खलल पार्ने, वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा उद्योग गर्ने वा सोको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	१५
भाग-३	राजद्रोह गर्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा उद्योग गर्ने वा सोको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	१७
भाग-४	राष्ट्रहित प्रतिकूल कार्य गर्ने सम्बन्धी कसूर	२०
भाग-५	जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले अङ्गभङ्ग गर्ने सम्बन्धी कसूर	२२
भाग-६	जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले कुटपीट गर्ने सम्बन्धी कसूर	२६
भाग-७	जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले जीवन यापनका शर्तहरूलाई कष्टप्रद बनाउने वा जबर्जस्ती गर्भ निरोधक उपाय अपनाउन बाध्य पार्ने वा बालबालिकालाई जबर्जस्ती अर्को समूहमा हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धी कसूर	२९
भाग-८	नेपालसँग युद्धमा सम्लग्न रहेको राज्य वा नागरिकसँग सरकारको घोषणा विपरित सम्बन्ध राख्ने, कारोवार गर्ने वा वस्तु वा सेवा पैठारी वा प्राप्त गर्ने सम्बन्धी कसूर	३२
भाग-९	नेपालको भूमि प्रयोग गरी मित्रराष्ट्र विरुद्ध हातहतियार उठाई युद्ध गर्ने, त्यसको धम्की दिने, युद्ध गर्ने उद्योग गर्ने वा विद्रोह गर्ने वा सोको उद्योग गर्ने सम्बन्धी कसूर	३५
भाग-१०	सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडी भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गर्न दुरुत्साहन दिने वा कर्तव्यबाट विचलित गराउन उद्योग गर्ने वा भागेको हो भन्ने जानी जानी आश्रय दिने सम्बन्धी कसूर	३७
भाग-११	सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था वा आन्तरिक सुरक्षाको विषयका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा गराउने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	४०
भाग-१२	नेपाल सरकारले राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखतका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	४४
भाग-१३	नेपालको सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था, आन्तरिक सुरक्षा, राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखत बाकेकका अन्य कुराको जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	४७
भाग-१४	राष्ट्रपति उपर कुनै किसिमले अपहरण गर्ने वा गराउने वा निजको शरीर बन्धक लिने वा लिन लगाउने सम्बन्धी कसूर	५०
भाग-१५	राष्ट्रपति उपर अन्य कुनै किसिमले आक्रमण गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर	५२
भाग-१६	बल प्रयोग गरी वा नगरी राष्ट्रपति वा संसदलाई कुनै किसिमको धम्की दिने वा डरत्रास देखाउने वा दवाव दिने सम्बन्धी कसूर	५४
भाग-१७	राज्य विरुद्धको कसूरको आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन तथा मतियार सम्बन्धी कसूर	५६

भाग-१

कसूर: नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने कसूरको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
४९ (३)	नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा कसूरको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	१० वर्षसम्म कैद र रु.१लाखसम्म जरिवाना।

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकीन गर्ने) कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा यो कसूरमा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम एवम् अपराध सहिताको दफा ३३ र ३५ मा उल्लिखित सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था समेतका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरूको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने कसूर गर्न दुरुत्साहन दिएकोमा दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भइसकेको भए त्यस्तो कसूर, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर। 	७ वर्षदेखि १० वर्ष
ख	<ul style="list-style-type: none"> नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने कसूर गर्न दुरुत्साहन दिएकोमा दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर नभइसकेको भए त्यस्तो कसूर, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर। 	७ वर्षसम्म

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने कसूर गर्न दुरुत्साहन दिएकोमा दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भइसकेको भए त्यस्तो कसूर, 	८ वर्ष ६ महिना	७ वर्षदेखि १० वर्ष

	<ul style="list-style-type: none"> एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर। 		
ख	<ul style="list-style-type: none"> नेपालको स्वतन्त्रता, सार्वभौमसत्ता, अखण्डता वा राष्ट्रिय एकतामा खलल पार्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने कसूर गर्न दुरुत्साहन दिएकोमा दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर नभइसकेको भए त्यस्तो कसूर, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर। 	५ वर्ष	७ वर्षसम्म

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिम सजायको देहायका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने।

सजायका उद्देश्य	
<ul style="list-style-type: none"> कसूर गर्न कसूरदार वा अन्य व्यक्तिलाई हतोत्साहित गर्ने, समाज वा समुदायलाई सुरक्षा गर्ने, कसूरदारलाई समाजमा पुनस्थापना गर्न सहयोग गर्ने वा सुधार गर्ने, कसूरदारलाई समाजबाट अलग राख्ने, कसूरदारलाई आफ्नो कार्यप्रति पश्चाताप बोध गराई पीडित व्यक्ति वा समुदायलाई हानि नोक्सानी भएको छ भन्ने कुराको अनुभूति गराउने, कानूनद्वारा निषेधित आचरणको निन्दा गर्ने। 	

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा देहायका सिद्धान्तहरूको अवलम्बन गर्ने।

सजाय निर्धारण गर्ने आधार	
<p>सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२),</p> <ul style="list-style-type: none"> दुई वा सोभन्दा बढी कामबाट कुनै कसूर हुने रहेछ र त्यस्ता काम मध्ये कुनै एक काम छुट्टै कसूर हुने रहेछ भने सबैभन्दा बढी सजाय हुने कसूरमा मात्र सजाय गर्ने। <p>सजाय निर्धारण ऐनको दफा १४,</p> <ul style="list-style-type: none"> कसूरको गम्भीरता र कसूरदारको दोषको मात्रा अनुसार सजाय समानुपातिक भन्दा बढी नगर्ने, सजायको उद्देश्य प्राप्त गर्न आवश्यक हुने भन्दा चर्को सजाय नगर्ने, उस्तै परिस्थितिमा घटेको कसूरको अर्को कसूरदारलाई पहिले दिइएको सजायसँग अमिल्दो वा असमान सजाय हुन नहुने गरी सजाय निर्धारण गर्ने। एकभन्दा बढी कसूरको लागि सजाय गर्दा वा कुनै कसूरमा सजाय भोगी रहेको कसूरदारलाई अर्को कसूर बापत सजाय गर्दा समग्र सजाय उचित र समानुपातिकभन्दा बढी हुन नहुने गरी सजाय निर्धारण गर्ने। कसूरको अनुपातमा अन्य सजाय नै पर्याप्त हुने देखिएमा कैद सजाय नगर्ने। <p>सजाय निर्धारण ऐनको दफा १५ बमोजिम देहायका कुरालाई आधार लिने:-</p> <ul style="list-style-type: none"> कसूरको गम्भीरता र कसूरदारको दोषको मात्रा, कसूर गर्दाको परिस्थिति, 	

- कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्थाहरू,
- कसूरदारको आचरण र विगतको कृत्याकलाप,
- जघन्य वा गम्भीर प्रकृतिका कसूर गर्ने कसूरदारलाई कैद सजाय,
- पटके कसूरदारलाई पछिल्लो कसूर बापत हुने सजायको दोब्बर थप सजाय,
- समाज वा समुदायलाई खतरा हुने कसूरदारलाई कैद सजाय,
- कुनै सरकारी कार्यालय वा सार्वजनिक वा सङ्गठित संस्थाको पद वा ओहदामा बहाल रही त्यस्तो पद वा ओहोदाको दुरुपयोग गरी कसूर गर्ने कसूरदारलाई त्यस्तो कसूरमा हुने सजायको डेढी सजाय।

पाँचौं चरण:

(कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने।

कसूरको गम्भीरता बढाउने अवस्था	कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्था
<ul style="list-style-type: none"> ▪ राष्ट्रपति वा सरकार प्रमुख वा विदेशी राज्य प्रमुखको उपस्थितिमा कसूर गरेको, ▪ विश्वासको दुरुपयोग गरी कसूर गरेको, ▪ कुनै सार्वजनिक पदको लाभ उठाई वा दुरुपयोग गरी कसूर गरेको, ▪ सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्तिले आफ्नो पदीय कर्तव्य पालन गर्न लागेकोमा बाधा पुर्याउने वा निजलाई कुनै गैरकानूनी काम गर्न लगाउने नियतले कसूर गरेको, ▪ हातहतियार वा विषालु वा विष्फोटक पदार्थ साथमा लिई वा प्रयोग गरी वा विद्युत प्रवाह गरी वा विद्युतीय उपकरण प्रयोग गरी कसूर गरेको वा हातहतियार वा विषालु वा विष्फोटक पदार्थ लिएको मानिसको मद्दतबाट कसूर गरेको, ▪ कुनै सरकारी कार्यालय, सार्वजनिक कार्यालय वा धार्मिक स्थलमा कसूर गरेको, ▪ ५ वा ५ भन्दा बढी व्यक्तिहरू समूहमा आवद्ध भई कसूर गरेको, ▪ एक पटक कैद सजाय पाएको कसूरदारले पुनः कसूर गरेको, ▪ कुनै पारितोषिक वा आश्वासन वा लाभको प्रलोभन पाउन कसूर गरेको, ▪ आफ्नो संरक्षण वा नियन्त्रणमा रहेको वा जिम्मामा रहेको सम्पत्तिको विरुद्ध कसूर गरेको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, ▪ कसैलाई अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई कसूर गरेको, ▪ नियोजित वा सङ्गठित रूपमा कसूर गरेको, ▪ सवारी साधन, विमान दुर्घटना वा प्राकृतिक प्रकोप पर्दा 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ कसूरदारको उमेर अठार वर्षभन्दा कम वा पचहत्तर वर्षभन्दा माथि भएको, ▪ कसूरदारले स्वेच्छाले कसूर स्वीकार गरेको वा त्यस्तो कसूर गरे बापत पश्चाताप गरेको, ▪ कसूरदारले सम्बन्धित अधिकारी समक्ष आत्मसमर्पण गरेको, ▪ कसूरदारले आफूले गरेको कसूर स्वीकार गरी पीडितलाई क्षतिपूर्ति दिइसकेको वा दिन मञ्जुर गरेको, ▪ शारीरिक, मानसिक तथा अपाङ्गताको कारणले गर्दा कसूरदारको क्षमता हास भएको, ▪ अदालतमा साँचो कुरा व्यक्त गरी न्यायिक प्रकृत्यामा सहयोग पुर्याएको, ▪ कसूर स्वीकार गरी भविष्यमा फौजदारी कसूर नगर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गरेको, ▪ कसैको बहकाउमा अपराध गरेको, वा ▪ कसूरदारको उमेर, लैङ्गिक स्थिति, व्यक्तिगत, सामाजिक

<p>उद्धार गर्ने काममा खटिँदा कसूर गरेको, वा</p> <ul style="list-style-type: none"> कसूरदारको उमेर, लैङ्गिक स्थिति, व्यक्तिगत, सामाजिक साँस्कृतिक पृष्ठभूमि, कसूर गर्दाको परिस्थिति, कसूर गर्नु अघिको चालचलन लगायतका तर्कसङ्गत रूपमा देखिएका अन्य कुरा। 	<p>साँस्कृतिक पृष्ठभूमि, कसूर गर्दाको परिस्थिति, कसूर गर्नु अघिको चालचलन लगायतका तर्कसङ्गत रूपमा देखिएका अन्य कुरा।</p>
---	---

छैठौँ चरण:

सातौँ चरण:

(कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरे बापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

(जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिबाना हुने हो यकिन गर्ने।

- कसूरदारलाई हुने जरिबाना यकिन गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १८ बमोजिम देहायका आधारमा गर्ने।

जरिबाना निर्धारण गर्ने आधार
<ul style="list-style-type: none"> कसूर र जरिबानाको अधिकतम र न्यूनतम हद विचार गरी निर्धारण गर्ने, जरिबाना निर्धारण गर्दा देहायका कुराहरु समेतलाई विचार गर्ने:- <ul style="list-style-type: none"> कसूरदारको आर्थिक हैसियत र आय आर्जन क्षमता, कसूरदारले गरेको कसूरको कारणबाट अरु व्यक्तिलाई हुन गएको आर्थिक हानी नोक्सानी, कसूरदारले गरेको कसूरको कारणबाट कसूरदार वा निजको परिवारले प्राप्त गरेको लाभ, विगो खुलेकोमा विगो रकम, जरिबानाबाट कसूरदारले पालन पोषण गर्नु पर्ने परिवारलाई पर्ने असर, कसूरदार सङ्गठित संस्था भएमा त्यस्तो संस्थाको आर्थिक हैसियत र कारोबार, दफा ४८ बमोजिमको पीडित राहत कोषमा रकम जम्मा गराउनु पर्ने भए त्यस्तो रकम।

- कैद र जरिबाना दुवै सजाय हुने व्यवस्था भएकोले यस कसूरमा कसूरदारलाई जरिबाना निर्धारण गर्दा उल्लिखित आधारहरुका अतिरिक्त सामान्यतया: १ वर्ष कैद बराबर रु. १० हजारका दरले जरिबाना रकम निर्धारण गर्ने।

आठौँ चरण:

(थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय समेत निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
<p>अपराध संहिताको,</p> <ul style="list-style-type: none"> दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने। <p>सङ्गठित अपराध ऐनको,</p> <ul style="list-style-type: none"> दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिबाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरुलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

- नवौँ चरण: (सजायमा छूट दिने)** यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।
- दशौँ चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत)** यस कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।
- एघारौँ चरण: (विगो निर्धारण गर्ने)** यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।
- बाह्रौँ चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)**
- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
 - फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।
- तेह्रौँ चरण: (अन्य आदेश)** यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।
- चौधौँ चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने)** यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा देहायका आधारमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने।
- नैतिक पतन देखिने अभियोगमा सजाय पाएको मानिने कानूनी व्यवस्था (जस्तै: बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ६७ को उपदफा (२) तथा लिखतहरूको गोप्यता सम्बन्धी ऐन, २०३९ को दफा १२ को उपदफा (२))
 - सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित सिद्धान्त (जस्तै: ने.का.प.२०३० को नि.नं. ७७४ मा डाका र खूनको अपराध सामाजिक नैतिकता विरुद्धको अपराध हुने/समाजको नैतिक मूल्य वा आदेशलाई कुनै निरपेक्ष र अपरिवर्तनीय विषयवस्तु जस्तो गरी कुनै एउटा समाजमा कायम रहेको नैतिक मूल्य वा आदर्शको आधारमा सधैं र सबै परिस्थितिका लागि नैतिक पतन देखिने फौजदारी अपराधको किटुवा सूची तयार गरी स्पष्टीकरण वा परिभाषा दिन खोज्नु उचित नहुने/ हाम्रो कानूनी व्यवस्थाले त्यस्तो अपराध छुटाउने कार्य न्यायिक विवेकमा छोडेको छ र न्यायकर्ताले पनि विषय र सन्दर्भलाई विचार गरेर मात्र त्यससम्बन्धमा कुनै निष्कर्षमा पुग्नु पर्ने।
 - ने.का.प. २०६७ निर्णय नं. ८५०७ मा महिलालाई इच्छाविपरीत अनतिक्रम्य शरीरको पवित्रताको अपहरण गरी जबरजस्ती करणी गर्नु कानूनविपरीत मात्र नभई गम्भीर अपराध पनि भएकाले सभ्य मानव समाजले यस्तो कार्यलाई नैतिकताविहीन कार्य मान्दछ। यस्तो नैतिकताविपरीतको कार्यलाई नै नैतिक पतन देखिने फौजदारी अपराध मान्नुपर्ने।
 - त्यसै गरी ने.का.प.२०७३ को नि.नं. ९७०६ मा सामान्यतः समाजले गम्भीर एवं क्रूर मानेका सामाजिक सम्बन्ध, सौहार्दता एवं सद्भावलाई प्रतिकूल असर पार्ने र मनसायपूर्वक गरिएका हत्या, जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन, लागू औषधको कारोबार, कित्तें जालसाजी, ठगी, भ्रष्टाचार, अपहरण, जबरजस्ती चन्दा असुली, डाँका चोरी, खोटा चलन, कर छली, अदालती कार्यमा हस्तक्षेप, नाबालक एवं आश्रित विरुद्धका कसूर, बहुविवाह जस्ता कसूरमा नैतिकताका प्रश्नहरू सन्निहित हुन्छन् र अपराध गर्दाको परिस्थिति, मनस्थिति, कसूरदारको व्यवहार र पीडित एवं समाजउपर परेको असर हेरी सोही

मुद्दा वा अन्य मुद्दाको परिप्रेक्ष्यमा नैतिक पतन देखिने अपराध हो वा होइन भनी यकिन गर्न सकिने हुन्छ।)

पन्ध्रौं चरण:

(आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरुलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने।

फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१	सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७
<ul style="list-style-type: none"> ▪ मुद्दाको संक्षिप्त विवरण तथा सोसँग सम्बन्धित आवश्यक कुरा, ▪ मुद्दामा कुनै कानून व्यवसायीले बहस गरेको भए त्यस्तो बहसको मुख्य मुख्य बुँदा, ▪ मुद्दाका पक्षहरुले पेश गरेको प्रमाण, ती प्रमाणको विश्वसनियता वा खण्डनीय, त्यसको आधार, प्रमाणको पर्याप्तता वा अपर्याप्तता, ▪ मुद्दामा कुनै पक्षले कुनै कानूनी प्रश्न उठाएको भए त्यस सम्बन्धी कुरा, ▪ कसूर ठहर हुने वा नहुने आधार तथा त्यसको कारण, ▪ पुनरावेदन लाग्ने वा नलाग्ने र पुनरावेदन गर्नु पर्ने अदालत, ▪ अन्य आवश्यक कुराहरु। 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ सजाय गर्नु पर्ने कारण, ▪ जरिवानाको सजाय निर्धारण गर्दा कसूरदारले बुझाउनु पर्ने जरिवानाको रकम, जरिवाना बुझाउनु पर्ने मिति, किस्ताबन्दीमा बुझाउन पाउने भए त्यस्तो कुरा र जरिवाना नतिरे बापत हुन सक्ने कैद सजाय, ▪ कैद सजाय निर्धारण गर्दा कैदको अवधि, थुनामा रहेको मिति, कैद भुक्तान हुने मिति, ▪ सामुदायिक सेवा गर्ने आदेश भएकोमा सेवाको किसिम, अवधि, समय र सेवा नगरे बापत हुन सक्ने सजाय, ▪ सुधार गृह वा पुनस्थापना केन्द्रमा कैद सजाय भुक्तान गर्ने गरी सजाय निर्धारण गर्दा त्यस्तो गृह वा केन्द्रमा बस्नु पर्ने अवधि, पालना गर्नु पर्ने शर्त र त्यस्तो शर्त उल्लङ्घन गरे बापत हुन सक्ने सजाय, ▪ कसूरदारलाई प्यारोलमा छोड्न सकिने वा नसकिने, ▪ कैद निलम्बन हुने भए कति अवधिसम्म निलम्बन हुने, ▪ क्षतिपूर्ति तिर्नु पर्ने भए क्षतिपूर्तिको रकम, तिर्नु पर्ने अवधि, तरिका र नतिरेमा हुन सक्ने सजाय, ▪ क्षतिपूर्तिको रकम बुझाउन ल्याएकोमा सोको सूचना दिने कुरा, ▪ अदालतले उपयुक्त ठानेको अन्य आवश्यक कुरा।

भाग-२

कसूर: संघीय इकाइहरूवीच तथा विभिन्न जात जाती वा सम्प्रदायहरूवीचको सुसम्बन्धमा खलल पार्ने, वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा उद्योग गर्ने वा सोको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
४९ (४)	संघीय इकाइहरूवीच तथा विभिन्न जात जाती वा सम्प्रदायहरूवीचको सुसम्बन्धमा खलल पार्ने, वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा उद्योग गर्ने वा सोको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	५ वर्षसम्म कैद र रु. ५० हजारसम्म जरिवाना।

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
-	संघीय इकाइहरूवीच तथा विभिन्न जात जाती वा सम्प्रदायहरूवीचको सुसम्बन्धमा खलल पार्ने, वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा उद्योग गर्ने वा सोको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	२ वर्ष ६ महिना	५ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिवाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिवाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिवानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौं चरणमा दिइएको छ।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने। कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को आठौं चरणमा दिइएको छ।

- नवौँ चरण:** (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।
- दशौँ चरण:** (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।
- एघारौँ चरण:** (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।
- बाह्रौँ चरण:** (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)
- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
 - फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।
- तेह्रौँ चरण:** (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।
- चौधौँ चरण:** (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।
- पन्ध्रौँ चरण:** (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ।

भाग-३

कसूर: राजद्रोह गर्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा उद्योग गर्ने वा सोको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
४९ (४)	राजद्रोह गर्ने वा सोको षडयन्त्र गर्ने वा उद्योग गर्ने वा सोको दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	२५ वर्षसम्म कैद

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकीन गर्ने) कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा यो कसूरमा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम एवम् अपराध सहिताको दफा ३३, ३४ र ३५ मा उल्लिखित सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था समेतका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरूको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> राजद्रोहको कसूर गरेको, राजद्रोह गर्ने षडयन्त्र बमोजिम कसूर भईसकेको, राजद्रोह गर्ने दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भईसकेको, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा राख्न उपयुक्त देखिएको कसूर। 	१५ वर्षदेखि २५ वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> राजद्रोह गर्ने षडयन्त्र बमोजिम कसूर भईनसकेको, राजद्रोह गर्ने दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भईनसकेको, राजद्रोह गर्ने कसूरको उद्योग गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर 	२० वर्षसम्म कैद

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> राजद्रोहको कसूर गरेको, राजद्रोह गर्ने षडयन्त्र बमोजिम कसूर भईसकेको, राजद्रोह गर्ने दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भईसकेको, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा राख्न उपयुक्त देखिएको कसूर। 	२० वर्ष कैद	१५ वर्षदेखि २५ वर्ष
ख	<ul style="list-style-type: none"> राजद्रोह गर्ने षडयन्त्र बमोजिम कसूर 	१५ वर्ष कैद	२० वर्षसम्म

	<p>भईनसकेको,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ राजद्रोह गर्ने दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भईनसकेको, ▪ राजद्रोह गर्ने कसूरको उद्योग गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, जोखिम क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर 		कैद
--	--	--	-----

- तेस्रो चरण:** (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।
- चौथो चरण:** (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।
- पाँचौ चरण:** (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौ चरणमा दिइएको छ।
- छैठौ चरण:** (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।
- सातौ चरण:** (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय हुने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
- आठौ चरण:** (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने। कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को आठौ चरणमा दिइएको छ।
- नवौ चरण:** (सजायमा छुट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छुट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।
- दशौ चरण:** (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।
- एघारौ चरण:** (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।
- बाह्रौ चरण:** (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)
- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
 - फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।
- तेह्रौ चरण:** (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान

गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौं चरण:

(नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौं चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौं चरण:

(आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौं चरणमा दिइएको छ।

भाग-४

कसूर: राष्ट्रहित प्रतिकूल कार्य गर्ने सम्बन्धी कसूर ।
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
५१ (२)	राष्ट्रहित प्रतिकूल कार्य गर्ने सम्बन्धी कसूर	५ वर्षसम्म कैद र रु. ५० हजारसम्म जरिबाना ।

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैद र जरिबानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने ।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
-	राष्ट्रहित प्रतिकूल कार्य गर्ने सम्बन्धी कसूर	२ वर्ष ६ महिना कैद	५ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने । सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने । सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ ।

पाँचौ चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने । कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौ चरणमा दिइएको छ ।

छैठौ चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने ।

सातौ चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिबाना हुने हो यकिन गर्ने । कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौ चरणमा दिइएको छ ।

आठौ चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय समेत निर्धारण गर्ने ।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
अपराध संहिताको, <ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने । ▪ दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने । ▪ दफा ५१ को उपदफा (७) बमोजिम सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्ति वा नेपाललाई प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्तिले राष्ट्रहित प्रतिकूल काम गरेमा कसूर बापत हुने सजायमा थप ३

वर्षसम्म कैद सजाय हुने ।
सङ्गठित अपराध ऐनको,
▪ दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने ।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने ।
- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने ।

नवौँ चरण: (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने ।

दशौँ चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने ।

एघारौँ चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने ।

बाह्रौँ चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)

- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने ।
- फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने ।

तेह्रौँ चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने ।

चौधौँ चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने । नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ ।

पन्ध्रौँ चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने । फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ ।

भाग-५

कसूर: जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले अङ्गभङ्ग गर्ने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५२ (२) (ख)	जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले अङ्गभङ्ग गर्ने सम्बन्धी कसूर	१५ वर्षसम्म कैद र रु. १ लाख ५० हजारसम्म जरिवाना (अपराध संहिताको दफा १९२ बमोजिम हुने सजायमा ५ वर्षसम्म कैद रु. ५० हजारसम्म थप गरी कायम गरिएको)

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकीन गर्ने) यो कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट पुगेको क्षति तथा कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरूको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> जैविक, रसायनिक वा विकिरणयुक्त/जोखिमी हातहतियार/साधन/ पदार्थ प्रयोग गरेको, एकभन्दा बढी व्यक्तिलाई अङ्गभङ्ग गरेको, २ वा सोभन्दा बढी भई समूहमा कसूर गरेको, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर। 	१० वर्षदेखि १५ वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> क वर्गमा उल्लिखित अवस्था विद्यमान नभएको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नहुने कसूर। 	१० वर्षसम्म कैद

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> जैविक, रसायनिक वा विकिरणयुक्त/जोखिमी हातहतियार/साधन/ पदार्थ प्रयोग गरेको, एकभन्दा बढी व्यक्तिलाई अङ्गभङ्ग गरेको, २ वा सोभन्दा बढी भई समूहमा कसूर गरेको, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर। 	१२ वर्ष कैद	१० वर्षदेखि १५ वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> क वर्गमा उल्लिखित अवस्था विद्यमान नभएको, वा 	८ वर्ष कैद	१० वर्षसम्म

	<ul style="list-style-type: none"> कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नहुने कसूर। 		कैद
--	---	--	-----

- तेस्रो चरण:** (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।
- चौथो चरण:** (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।
- पाँचौं चरण:** (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।
- छैठौं चरण:** (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।
- सातौं चरण:** (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिबाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौं चरणमा दिइएको छ।
- आठौं चरण:** (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय समेत निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
<p>अपराध संहिताको,</p> <ul style="list-style-type: none"> दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने। दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिबाना सजाय थप हुने। दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने। <p>सङ्गठित अपराध ऐनको,</p> <ul style="list-style-type: none"> दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिबाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।
- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

- नवौँ चरण:** (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।
- दशौँ चरण:** (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।
- एघारौँ चरण:** (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।
- बाह्रौँ चरण:** (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)
- सजाय निर्धारण ऐनको दफा ४१ बमोजिम कसूरदारबाट पीडित वा निजको हकवालालाई मनासिब क्षतिपूर्ति भराई दिनु पर्ने।
 - सजाय निर्धारण ऐनको दफा ४१, ४३ र ४४ बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा देहाय बमोजिम हुने गरी निर्धारण गर्ने।

क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्ने आधार

- क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा देहायका कुराहरु समेतलाई विचार गर्नु पर्ने:-
 - पीडितलाई पुगेको भौतिक, शारीरिक, मानसिक र भावनात्मक क्षति,
 - पीडितको मृत्यु भइसकेको भए निजको हकवालालाई पर्न गएको क्षति,
 - कसूरदारको आर्थिक श्रोत र अवस्था,
 - पीडित तथा निजमा आश्रित व्यक्तिको अवस्था,
 - अदालतले उपयुक्त ठहर्याएका अन्य कुरा।
 - क्षतिपूर्ति भराउँदा नगद वा जिन्सी वा दुवै भराउन सकिने।
 - एकभन्दा बढी कसूरदारबाट क्षतिपूर्ति भराउँदा प्रत्येक कसूरदारले कसूरको मात्रा अनुसार क्षतिपूर्ति व्यहोर्ने गरी निर्धारण गर्नु पर्ने।
 - पीडितको हकवालाले क्षतिपूर्ति लिने दिने सम्बन्धमा कुनै सहमति गरेमा र त्यस्तो सहमति मनासिब देखिएमा त्यस्तो सहमतिलाई मान्यता दिन सकिने।
- क्षतिपूर्ति निर्धारण गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ३१ बमोजिम अदालतले पीडितलाई उपलब्ध गराइने क्षतिपूर्तिको रकम निर्धारण गर्दा देहायको कुनै वा सबै विषयलाई आधार लिन सक्ने-

- पीडितले व्यहोर्नु परेको वा पर्ने चिकित्सकीय, मनोवैज्ञानिक र मनोचिकित्सकीय परामर्श बापत मनासिब खर्च,
- पीडितले व्यहोर्नु परेको वा पर्ने औषधोपचार खर्च,
- पीडितले व्यहोर्नु परेको अप्रत्यासित यातायात खर्च,
- पीडितले व्यहोर्नु परेको कानून व्यवसायीको खर्च,
- कसूरको प्रत्यक्ष परिणामको कारणबाट पीडितको व्यक्तिगत क्षमतामा पुगेको क्षति,
- पीडितले व्यहोर्नु परेको वा पर्ने आर्थिक क्षति,
- क्षति पुगेका व्यक्तिगत सामानको मर्मत सम्भार वा नयाँ खरिद गर्दा लागेको वा लाग्ने खर्च,
- कसूरको प्रत्यक्ष परिणाम स्वरूप पीडितको गुमेको वा क्षति पुगेको आय आर्जन क्षमता,
- पीडितको शारीरिक सौन्दर्यमा परेको प्रतिकूल असर,
- पीडितको शारीरिक, बौद्धिक, यौन वा प्रजनन क्षमतामा भएको क्षति,
- जबरजस्ती करणीको कसूरको हकमा सो कसूरबाट पीडितको सामाजिक, सांस्कृतिक वा पारिवारिक प्रतिष्ठा वा सम्बन्धमा परेको प्रतिकूल प्रभाव,

- जबरजस्ती करणीका कारण पीडित गर्भवती भएकोमा प्रचलित कानून बमोजिम गर्भपतन गर्न वा शिशु जन्माउन र शिशुलाई पालनपोषणको लागि लाग्ने खर्च,
- कसूरका कारण गर्भपतन भएकोमा औषधोपचार खर्च,
- विशेष अवस्था आकर्षित हुनेमा पीडितले निज विरुद्ध हुन सक्ने थप कसूरबाट बच्ने असल नियतले परेको मनासिब खर्च,
- पीडितले व्यहोर्नु परेको मानसिक वा भावनात्मक क्षति,
- क्षतिको प्रकृति र प्रभाव अनुसारको अन्य उपयुक्त आधार,
- विशेष अवस्था आकर्षित हुने पीडितका हकमा थप कसूरबाट प्रथमस्तरको पीडितलाई बचाउने असल नियतले पीडितले गरेको मनासिब खर्च,
- नाबालिग सन्तानले गुमाएको अभिभावकको संरक्षकत्व।
- तर आर्थिक क्षति बापत पीडितले प्रचलित कानून बमोजिमको बिमाबाट क्षतिपूर्ति प्राप्त गरेकोमा वा प्राप्त गर्ने भएकोमा यस खण्ड बमोजिम क्षतिपूर्ति दिइने छैन।

- कसूरबाट बालबालिका पीडित भएको भए क्षतिपूर्ति भराउँदा बालबालिका सम्बन्धी ऐनको दफा ७३ बमोजिम भराई दिनु पर्ने।
- मुद्दामा फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौँ चरण:

(अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौँ चरण:

(नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौँ चरण:

(आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ।

भाग-६

कसूर: जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले कुटपीट गर्ने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५२ (२) (ख)	जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले कुटपीट गर्ने सम्बन्धी कसूर	८ वर्षसम्म कैद र रु. ८० हजारसम्म जरिवाना (अपराध संहिताको दफा १९१ बमोजिम हुने सजायमा ५ वर्षसम्म कैद र रु. ५० हजारसम्म थप)

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
-	जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले कुटपीट गर्ने सम्बन्धी कसूर	४ वर्ष कैद	८ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध संहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिवाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिवाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिवानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौं चरणमा दिइएको छ।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय समेत निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
अपराध संहिताको, <ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। ▪ दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने।

- दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिवाना सजाय थप हुने।
- दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने।

सङ्गठित अपराध ऐनको,

- दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।
- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नवौँ चरण: (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौँ चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौँ चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौँ चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क) यस कसूरका कसूरदारबाट पीडित वा निजको हकवालालाई मनासिब क्षतिपूर्ति भराइ दिनु पर्ने र क्षतिपूर्ति शुल्क पनि निर्धारण गर्नु पर्ने। कसूरदारबाट क्षतिपूर्ति भराई दिने तथा क्षतिपूर्ति शुल्क पनि निर्धारण गर्ने आधार यसै मापदण्डको भाग -५ को बाह्रौँ चरणमा दिइएको छ।

तेह्रौँ चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौँ चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौँ चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरुलाई समेत सिलसिलेवार रुपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ।

भाग-७

कसूर: जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले जीवन यापनका शर्तहरूलाई कष्टप्रद बनाउने वा जबर्जस्ती गर्भ निरोधक उपाय अपनाउन बाध्य पार्ने वा बालबालिकालाई जबर्जस्ती अर्को समूहमा हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धी कसूर।
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५२ (२) (ग), (घ) र (ङ)	जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले जीवन यापनका शर्तहरूलाई कष्टप्रद बनाउने वा जबर्जस्ती गर्भ निरोधक उपाय अपनाउन बाध्य पार्ने वा बालबालिकालाई जबर्जस्ती अर्को समूहमा हस्तान्तरण गर्ने सम्बन्धी कसूर	१० वर्षसम्म कैद

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकीन गर्ने) कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा यो कसूरमा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरूको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले हातहतियार देखाई वा धम्की दिई डरत्रासमा पारी वा दीर्घकालीन शारिरिक तथा मानसिक असर पुग्ने गरी जीवन यापनका शर्तहरूलाई कष्टप्रद बनाउने वा जबर्जस्ती गर्भ निरोधक उपाय अपनाउन बाध्य पार्ने वा बालबालिकालाई जबर्जस्ती अर्को समूहमा हस्तान्तरण गर्ने, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर। 	७ वर्षदेखि १० वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> क वर्गको कसूरमा उल्लिखित अवस्था बाहेक अन्य तरिकाले कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर। 	७ वर्षसम्म कैद

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> जाति हत्या (जेनोसाइड) गर्ने नियतले हातहतियार देखाई वा धम्की दिई डरत्रासमा पारी वा दीर्घकालीन शारिरिक तथा मानसिक असर पुग्ने 	८ वर्ष ६ महिना कैद	७ वर्षदेखि १० वर्ष कैद

	<p>गरी जीवन यापनका शर्तहरूलाई कष्टप्रद बनाउने वा जबर्जस्ती गर्भ निरोधक उपाय अपनाउन बाध्य पार्ने वा बालबालिकालाई जबर्जस्ती अर्को समूहमा हस्तान्तरण गर्ने,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर। 		
ख	<ul style="list-style-type: none"> ▪ क वर्गको कसूरमा उल्लिखित अवस्था बाहेक अन्य तरिकाले कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम र पीडितलाई पुगेको क्षति समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर। 	५ वर्ष कैद	७ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय हुने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
<p>अपराध संहिताको,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। ▪ दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने।

- दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिवाना सजाय थप हुने।
- दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने।

सङ्गठित अपराध ऐनको,

- दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।
- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नवौँ चरण: (सजायमा छुट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छुट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौँ चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौँ चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौँ चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क) यस कसूरका कसूरदारबाट पीडित वा निजको हकवालालाई मनासिब क्षतिपूर्ति भराइ दिनु पर्ने र क्षतिपूर्ति शुल्क पनि निर्धारण गर्नु पर्ने। कसूरदारबाट क्षतिपूर्ति भराई दिने तथा क्षतिपूर्ति शुल्क पनि निर्धारण गर्ने आधार यसै मापदण्डको भाग -५ को बाह्रौँ चरणमा दिइएको छ।

तेह्रौँ चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौँ चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौँ चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ।

भाग-८

कसूर: नेपालसँग युद्धमा सम्लग्न रहेको राज्य वा नागरिकसँग सरकारको घोषणा विपरित सम्बन्ध राख्ने, कारोवार गर्ने वा वस्तु वा सेवा पैठारी वा प्राप्त गर्ने सम्बन्धी कसूर
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा	कसूर	सजाय
५३ (३)	युद्धमा सम्लग्न राज्य वा नागरिकसँग सरकारको घोषणा विपरित सम्बन्ध राख्ने, कारोवार गर्ने वा वस्तु वा सेवा पैठारी वा प्राप्त गर्ने सम्बन्धी कसूर	२५ वर्षसम्म कैद र रु. १ लाख ५० हजारसम्म जरिवाना

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकीन गर्ने) कसूरदारलाई हुने कैद र र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा यो कसूरमा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरूको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> युद्धमा सम्लग्न राज्य वा नागरिकलाई सरकारको घोषणा विपरित सुरक्षा वा सामरिक महत्वका वस्तु, सेवा वा सूचना उपलब्ध गराई सम्बन्ध राख्ने, कारोवार गर्ने, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर. 	१५ वर्षदेखि २५ वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> युद्धमा सम्लग्न राज्य वा नागरिकसँग सरकारको घोषणा विपरित सम्बन्ध राख्ने, कारोवार गर्ने वा वस्तु वा सेवा पैठारी वा प्राप्त गर्ने, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नभएको कसूर 	२० वर्षसम्म कैद

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
-	<ul style="list-style-type: none"> युद्धमा सम्लग्न राज्य वा नागरिकलाई सरकारको घोषणा विपरित सुरक्षा वा सामरिक महत्वका वस्तु, सेवा वा सूचना उपलब्ध गराई सम्बन्ध राख्ने, कारोवार गर्ने, एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र 	२० वर्ष कैद	२० वर्षदेखि २५ वर्ष कैद

	कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ युद्धमा सम्लग्न राज्य वा नागरिकसँग सरकारको घोषणा विपरित सम्बन्ध राख्ने, कारोवार गर्ने वा वस्तु वा सेवा पैठारी वा प्राप्त गर्ने सम्बन्धी कसूर, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना र कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नभएको कसूर 	१५ वर्ष कैद	२० वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिबाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौं चरणमा दिइएको छ।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने। कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को आठौं चरणमा दिइएको छ।

नवौं चरण: (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौं चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौं चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौं चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)

- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।

- फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौं चरण:

(अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौं चरण:

(नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौं चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौं चरण:

(आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौं चरणमा दिइएको छ।

२०७६

भाग-९

कसूर: नेपालको भूमि प्रयोग गरी मित्रराष्ट्र विरुद्ध हातहतियार उठाई युद्ध गर्ने, त्यसको धम्की दिने, युद्ध गर्ने उद्योग गर्ने वा विद्रोह गर्ने वा सोको उद्योग गर्ने सम्बन्धी कसूर
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा	कसूर	सजाय
५४	नेपालको भूमि प्रयोग गरी मित्रराष्ट्र विरुद्ध हातहतियार उठाई युद्ध गर्ने, त्यसको धम्की दिने, युद्ध गर्ने उद्योग गर्ने वा विद्रोह गर्ने वा सोको उद्योग गर्ने सम्बन्धी कसूर	७ वर्षसम्म कैद र रु. ७० हजारसम्म जरिवाना

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको श्रेणी (Range)
-	नेपालको भूमि प्रयोग गरी मित्रराष्ट्र विरुद्ध हातहतियार उठाई युद्ध गर्ने, त्यसको धम्की दिने, युद्ध गर्ने उद्योग गर्ने वा विद्रोह गर्ने वा सोको उद्योग गर्ने सम्बन्धी कसूर	४ वर्ष कैद	७ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिवाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिवाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिवानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौं चरणमा दिइएको छ।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने। कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को आठौं चरणमा दिइएको छ।

नवौं चरण: (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए

फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौं चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौं चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौं चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)

- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
- फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौं चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौं चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौं चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौं चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौं चरणमा दिइएको छ।

१३६

भाग-१०

कसूर: सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडी भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गर्न दुरुत्साहन दिने वा कर्तव्यबाट विचलित गराउन उद्योग गर्ने वा भागेको हो भन्ने जानी जानी आश्रय दिने सम्बन्धी कसूर
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा	कसूर	सजाय
५५	सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई, <ul style="list-style-type: none"> ▪ नेपाल छाडि भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गर्न दुरुत्साहन दिने ▪ कर्तव्यबाट विचलित गराउन उद्योग गर्ने ▪ भागेको हो भन्ने जानी जानी आश्रय दिने सम्बन्धी कसूर 	१० वर्षसम्म कैद र रु. १ लाखसम्म जरिवाना

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकीन गर्ने) कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा यो कसूरमा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम एवम् अपराध संहिताको दफा ३४ र ३५ मा उल्लिखित सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था समेतका उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरूको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडि भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गराएको वा कर्तव्यबाट विचलित गराएको वा भागेको हो भन्ने जानी जानी आश्रय दिएको, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर। 	७ वर्षदिखि १० वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडि भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गराइ नसकेको वा कर्तव्यबाट विचलित नगराइसकेको, ▪ वा सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडि भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गर्ने वा कर्तव्यबाट विचलित गराउने उद्योग गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर 	७ वर्षसम्म कैद

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) प्रथम चरणमा यकिन गरिएको कसूरको वर्ग र सजायको दायराका आधारमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्न देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडि भाग्न वा भड्काउन वा 	८ वर्ष ६ महिना कैद	७ वर्षदिखि १० वर्ष कैद

	<p>अनुशासन भङ्ग गराएको वा कर्तव्यबाट विचलित गराएको वा भागेको हो भन्ने जानी जानी आश्रय दिएको,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरदारको दोषिपना र जोखिमका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त हुने कसूर 		
ख	<ul style="list-style-type: none"> ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडि भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गराई नसकेको वा कर्तव्यबाट विचलित नगराइसकेको, ▪ वा सैनिक, प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरीलाई नेपाल छाडि भाग्न वा भड्काउन वा अनुशासन भङ्ग गर्ने वा कर्तव्यबाट विचलित गराउने उद्योग गरेको, वा ▪ कसूरदारको दोषिपना र जोखिमका आधारमा क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर 	५ वर्ष कैद	७ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिबाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौं चरणमा दिइएको छ।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
<p>अपराध संहिताको,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। ▪ दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने। ▪ दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १०

हजारसम्म जरिवाना सजाय थप हुने।

- दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने।

सङ्गठित अपराध ऐनको,

- दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।
- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र अपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नवौं चरण: (सजायमा छुट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छुट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौं चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौं चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौं चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)

- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
- फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौं चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौं चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौं चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौं चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौं चरणमा दिइएको छ।

भाग-११

कसूर: सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था वा आन्तरिक सुरक्षाको विषयका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा गराउने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५६ (२) (क)	सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था वा आन्तरिक सुरक्षाको विषयका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा गराउने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	२५ वर्षसम्म कैद

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकीन गर्ने) कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो हदको व्यवस्था भएको र सजायको दायरा फराकिलो भएको हुँदा यो कसूरमा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम एवम् अपराध संहिताको दफा ३३, ३४ र ३५ मा उल्लिखित सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था समेतका उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्न यस कसूरलाई देहाय बमोजिम २ वर्गमा वर्गीकरण गर्न सकिने हुँदा कसूरदारको कसूर कुन वर्गमा पर्ने हो यकिन गर्ने। कसूरको वर्ग विभाजन गर्ने आधारहरूको केही दृष्टान्त तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> ▪ सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था वा आन्तरिक सुरक्षाको विषयका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा गराउने, ▪ आपराधिक षडयन्त्र बमोजिम कसूर भईसकेको भए आपराधिक षडयन्त्र गर्ने, ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भईसकेको भए दुरुत्साहन दिने, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर 	१५ वर्षदेखि २५ वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> ▪ आपराधिक षडयन्त्र बमोजिम कसूर नभईसकेको अवस्थाको आपराधिक षडयन्त्र गर्ने, ▪ सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था वा आन्तरिक सुरक्षाको विषयका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा गराउने उद्योग गर्ने, ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर नभईसकेको अवस्थाको दुरुत्साहन दिने, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर 	२० वर्ष कैद

दोस्रो चरण: (सजायको आधार बिन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम आधार बिन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको दायरा (Range)
क	<ul style="list-style-type: none"> ▪ सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था वा आन्तरिक सुरक्षाको विषयका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा गराउने, ▪ आपराधिक षडयन्त्र बमोजिम कसूर भईसकेको भए आपराधिक षडयन्त्र गर्ने, ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भईसकेको भए दुरुत्साहन दिने, ▪ एकै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको,वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका आधारमा यस वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त देखिएको कसूर 	२० वर्ष कैद	१५ वर्षदेखि २५ वर्ष कैद
ख	<ul style="list-style-type: none"> ▪ आपराधिक षडयन्त्र बमोजिम कसूर नभईसकेको अवस्थाको आपराधिक षडयन्त्र गर्ने, ▪ सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था वा आन्तरिक सुरक्षाको विषयका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा गराउने उद्योग गर्ने, ▪ दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर नभईसकेको अवस्थाको दुरुत्साहन दिने, वा ▪ कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको दोषिपना, कसूरबाट भएको वा हुन सक्ने जोखिम समेतका क वर्गमा वर्गीकरण गर्न उपयुक्त नदेखिएको कसूर 	१५ वर्ष कैद	२० वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय हुने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
<p>अपराध संहिताको,</p> <ul style="list-style-type: none"> दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने। दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिबाना सजाय थप हुने। दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने। <p>सङ्गठित अपराध ऐनको,</p> <ul style="list-style-type: none"> दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिबाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नवौं चरण: (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौं चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौं चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौं चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)

- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
- फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौं चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने

वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौँ चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौँ चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ।

१००६

भाग-१२

कसूर: नेपाल सरकारले राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखतका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५६ (२) (ख)	नेपाल सरकारले राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखतका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	५ वर्षदिखि १० वर्षसम्म कैद

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको श्रेणी (Range)
-	नेपाल सरकारले राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखतका सम्बन्धमा जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	८ वर्ष कैद	५ वर्षदिखि १० वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौ चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौ चरणमा दिइएको छ।

छैठौ चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौ चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय हुने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

आठौ चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
अपराध संहिताको, <ul style="list-style-type: none"> दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने।

- दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने।
- दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिवाना सजाय थप हुने।
- दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने।

सङ्गठित अपराध ऐनको,

- दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नवौँ चरण: (सजायमा छुट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छुट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौँ चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौँ चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौँ चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)

- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
- फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौँ चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौँ चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौँ चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन

बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरुलाई समेत सिलसिलेवार रुपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौं चरणमा दिइएको छ।

भाग-१३

कसूर: नेपालको सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था, आन्तरिक सुरक्षा, राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखत बाकेकका अन्य कुराको जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५६ (२) (ग)	नेपालको सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था, आन्तरिक सुरक्षा, राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखत बाकेकका अन्य कुराको जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	५ वर्षसम्म कैद र रु. ५० हजारसम्म जरिवाना

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको श्रेणी (Range)
-	नेपालको सैनिक स्थिति, सामरिक व्यवस्था, आन्तरिक सुरक्षा, राजनीतिक, आर्थिक वा कुटनीतिक दृष्टिले गोप्य राख्नु पर्ने विषय वा लिखत बाकेकका अन्य कुराको जासुसी गर्ने वा सोको षडयन्त्र वा उद्योग गर्ने वा दुरुत्साहन दिने सम्बन्धी कसूर	३ वर्ष कैद	५ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौँ चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध संहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौँ चरणमा दिइएको छ।

छैठौँ चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौँ चरण: (जरिवाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिवाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिवानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौँ चरणमा दिइएको छ।

आठौँ चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था	
अपराध संहिताको,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। ▪ दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने। ▪ दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिवाना सजाय थप हुने। ▪ दफा २१४ को उपदफा (२) बमोजिम कसैले अपहरण गरी वा शरीर बन्धक लिई वा अपहरण गरी शरीर बन्धक लिई यो कसूर गरेको रहेछ भने निजलाई यस कसूर बापतको सजायमा दफा २१४ को उपदफा (१) बमोजिमको सजाय थप हुने।
सङ्गठित अपराध ऐनको,	<ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।
नवौँ चरण:	<ul style="list-style-type: none"> ▪ यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने। ▪ यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने। <p>(सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।</p>
दशौँ चरण:	<p>(कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।</p>
एघारौँ चरण:	<p>(विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।</p>
बाह्रौँ चरण:	<p>(क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने। ▪ फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।
तेह्रौँ चरण:	<p>(अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।</p>

- चौधौ चरण:** (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौ चरणमा दिइएको छ।
- पन्ध्रौ चरण:** (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौ चरणमा दिइएको छ।

भाग-१४

कसूर: राष्ट्रपति उपर कुनै किसिमले अपहरण गर्ने वा गराउने वा निजको शरीर बन्धक लिने वा लिन लगाउने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५७ (२) र ४ (ख)	राष्ट्रपति उपर कुनै किसिमले अपहरण गर्ने वा गराउने वा निजको शरीर बन्धक लिने वा लिन लगाउने सम्बन्धी कसूर	१० वर्षदिखि १५ वर्षसम्म कैद

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई कैद सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको श्रेणी (Range)
-	राष्ट्रपति उपर कुनै किसिमले अपहरण गर्ने वा गराउने वा निजको शरीर बन्धक लिने वा लिन लगाउने सम्बन्धी कसूर	१२ वर्ष ६ महिना कैद	१० वर्षदिखि १५ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय हुने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
अपराध संहिताको, <ul style="list-style-type: none"> दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक

	<p>गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने।</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिवाना सजाय थप हुने। <p>सङ्गठित अपराध ऐनको,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने। <ul style="list-style-type: none"> ▪ यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने। ▪ यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र अपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।
नवौँ चरण:	(सजायमा छुट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छुट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।
दशौँ चरण:	(कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।
एघारौँ चरण:	(विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।
बाह्रौँ चरण:	(क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क) <ul style="list-style-type: none"> ▪ यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने। ▪ फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।
तेह्रौँ चरण:	(अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।
चौधौँ चरण:	(नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।
पन्ध्रौँ चरण:	(आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ।

भाग-१५

कसूर: राष्ट्रपति उपर अन्य कुनै किसिमले आक्रमण गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा/उपदफा/खण्ड	कसूर	सजाय
५७ (३) र ४ (ग)	राष्ट्रपति उपर अन्य कुनै किसिमले आक्रमण गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर	५ वर्षदिखि १० वर्षसम्म कैद

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैदको माथिल्लो र तल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई कैद सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको श्रेणी (Range)
-	राष्ट्रपति उपर अन्य कुनै किसिमले आक्रमण गर्ने वा गराउने सम्बन्धी कसूर	८ वर्ष कैद	५ वर्षदिखि १० वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौ चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध संहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौ चरणमा दिइएको छ।

छैठौ चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौ चरण: (जरिबाना यकिन गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई जरिबानाको सजाय हुने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

आठौ चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई देहाय बमोजिम थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने।

थप सजाय हुन सक्ने अवस्था
अपराध संहिताको, <ul style="list-style-type: none"> ▪ दफा ४३ बमोजिम एउटै वारदातमा एकभन्दा बढी कसूर गरेको वा भिन्न भिन्न वारदातमा भिन्न भिन्न कसूर गरेको अवस्था भएमा डेढी सजाय हुने। ▪ दफा ४४ बमोजिम कुनै कसूरमा सजाय पाएको व्यक्तिले त्यस्तो सजाय भुक्तान गरेको वा माफी पाएको ५ वर्ष अवधी पूरा नहुँदै अर्को जघन्य वा गम्भीर कसूर गरेमा पछिल्लो पटक गरेको कसूरमा हुने सजायको दोब्बरसम्म सजाय हुने।

- दफा १९७ को उपदफा (३) बमोजिम यो कसूर गर्न सजिलो पार्ने नियतले बेहोस पार्ने कार्य भएको र त्यस्तो कसूर भइसकेको रहेछ भने त्यस्तो कसूर बापत १ वर्षसम्म कैद र रु १० हजारसम्म जरिवाना सजाय थप हुने।

सङ्गठित अपराध ऐनको,

- दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम यो कसूर सङ्गठित रूपमा गरेको भएमा प्रचलित कानून बमोजिम हुने सजायको अतिरिक्त ५० प्रतिशत थप सजाय हुने।

- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई थप सजायको रूपमा निश्चित अवधिको कैद तथा निश्चित रकमको जरिवाना हुने भएमा सोही बमोजिम थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।
- यस कसूर गर्ने कसूरदारलाई हुन सक्ने थप सजाय न्यायिक स्वविवेकमा निर्धारण गर्नु पर्ने प्रकृतिको भएमा कसूरदारलाई थप सजाय गर्दा कसूरको गम्भीरता, कसूरदारको भूमिका र आपराधिक पृष्ठभूमि समेतका कुराहरूलाई समग्रतामा विचार गरी उपयुक्त थप सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नवौँ चरण: (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

दशौँ चरण: (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।

एघारौँ चरण: (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।

बाह्रौँ चरण: (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)

- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
- फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।

तेह्रौँ चरण: (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।

चौधौँ चरण: (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौँ चरणमा दिइएको छ।

पन्ध्रौँ चरण: (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौँ चरणमा दिइएको छ।

भाग-१६

कसूर: बलप्रयोग गरी वा नगरी राष्ट्रपति वा संसदलाई कुनै किसिमको धम्की दिने वा डरत्रास देखाउने वा दवाव दिने सम्बन्धी कसूर।

सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर)

दफा	कसूर	सजाय
५८	बलप्रयोग गरी वा नगरी राष्ट्रपति वा संसदलाई कुनै किसिमको धम्की दिने वा डरत्रास देखाउने वा दवाव दिने सम्बन्धी कसूर	७ वर्षसम्म कैद वा रु. ७० हजारसम्म जरिवाना वा दुवै

पहिलो चरण: (कसूरको वर्ग यकिन गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई हुने कैद र जरिवानाको माथिल्लो हदको व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नै रहेको र सजायको दायरा धेरै फराकिलो नरहेको कारण यस कसूरमा सजाय निर्धारणको प्रयोजनका लागि कसूरको वर्ग विभाजन आवश्यक नपर्ने हुँदा यस कसूरका हकमा कसूरको वर्ग यकिन गर्न नपर्ने।

दोस्रो चरण: (कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने) सम्बन्धित दफामा भएको सजायको दायराका आधारमा यस कसूरको कसूरदारलाई कैद सजाय निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि देहाय बमोजिम कैद सजायको आधार विन्दु यकिन गर्ने।

कसूरको वर्ग	कसूर	कैद सजायको आधार विन्दु	कैद सजायको श्रेणी (Range)
-	बल प्रयोग गरी वा नगरी राष्ट्रपति वा संसदलाई कुनै किसिमको धम्की दिने वा डरत्रास देखाउने वा दवाव दिने सम्बन्धी कसूर	४ वर्ष कैद	७ वर्षसम्म कैद

तेस्रो चरण: (सजायको उद्देश्य विचार गर्ने) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा १३ बमोजिमका कुनै वा सबै उद्देश्य विचार गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने सजायको उद्देश्य यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को तेस्रो चरणमा दिइएको छ।

चौथो चरण: (समग्रतामा सजाय निर्धारण) यस कसूरमा कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा सजाय निर्धारण ऐनको दफा ११ को उपदफा (२), दफा १४ र दफा १५ बमोजिमका आधारमा गर्ने। सजाय निर्धारण गर्दा लिनु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को चौथो चरणमा दिइएको छ।

पाँचौं चरण: (कसूरको गम्भीरता बढाउने वा घटाउने अवस्था विश्लेषण गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई सजाय निर्धारण गर्दा अपराध सहिताको दफा ३८ बमोजिम कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा दफा ३९ बमोजिम कसूरको गम्भीरता घटाउने विद्यमान अवस्थाहरूको विश्लेषण गर्ने। कसूरको गम्भीरता बढाउने तथा कसूरको गम्भीरता घटाउने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग-१ को पाँचौं चरणमा दिइएको छ।

छैठौं चरण: (कैद यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति कैदको सजाय हुने हो यकिन गर्ने।

सातौं चरण: (जरिवाना यकिन गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई कसूर गरेबापत के कति जरिवाना हुने हो यकिन गर्ने। कसूरदारलाई जरिवानाको सजाय निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को सातौं चरणमा दिइएको छ।

आठौं चरण: (थप सजाय हुने भए निर्धारण गर्ने) यस कसूरका कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्था भए थप सजाय निर्धारण गर्ने। कसूरदारलाई थप सजाय हुन सक्ने अवस्थाहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को आठौं चरणमा दिइएको छ।

नवौं चरण: (सजायमा छूट दिने) यस कसूरका कसूरदार उपर फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ३३ को उपदफा (२) बमोजिम घटी सजायको प्रस्ताव लिई अभियोगपत्र दायर भएको र त्यस्तो प्रस्ताव रद्द नगरिएको भए फौजदारी कार्यविधि नियमावलीको नियम १९ बमोजिम कसूरदारलाई हुने सजाय किटान गरी अभियोग दावी लिए बमोजिमको सजायमा छूट दिई सजाय निर्धारण गर्ने।

- दशौं चरण:** (कसूरसँग सम्बन्धित सम्पत्ति वा साधन जफत) यो कसूर गर्न प्रयोग गरिएको वा कसूरबाट आर्जन गरिएको सम्पत्ति तथा साधन जफत गर्ने।
- एघारौं चरण:** (विगो निर्धारण गर्ने) यस कसूरबाट पीडितलाई विगो भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यस कसूरका हकमा यो चरण आकर्षित नहुने।
- बाह्रौं चरण:** (क्षतिपूर्ति तथा क्षतिपूर्ति शुल्क)
- यस कसूरबाट पीडितलाई क्षतिपूर्ति भराई दिने व्यवस्था नभएको हुँदा यो चरण आकर्षित नहुने।
 - फैसला गर्दा पीडित संरक्षण ऐनको दफा ४१ बमोजिम लाग्ने क्षतिपूर्ति शुल्क समेत निर्धारण गर्नु पर्ने।
- तेह्रौं चरण:** (अन्य आदेश) यस कसूरमा कसूरदारलाई निर्धारण भएको सजायको आधारमा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १५५ बमोजिम कैद बापत रकम तिर्न सकिने अवस्थाको वा दफा २४ बमोजिम कैद सजाय निलम्बन गर्न सकिने वा दफा २५ बमोजिम सुधार गृहमा वा दफा २६ बमोजिम पुनर्स्थापना केन्द्रमा पठाउन सकिने वा दफा २७ बमोजिम सप्ताहको अन्तिम दिन वा रात्रीकालीन समयमा मात्र कारागारमा बसी कैद भुक्तान गराउन पठाउन सकिने अवस्था विद्यमान भए सजाय निर्धारण ऐनको दफा २४ को उपदफा (३) को अधीनमा रही सो सम्बन्धी आदेश गर्ने।
- चौधौं चरण:** (नैतिक पतन हुने नहुने घोषणा गर्ने) यस कसूरको कसूरदारलाई नैतिक पतन हुने अवस्था विद्यमान भए वा नभएको सम्बन्धमा विश्लेषण गरी नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको घोषणा गर्ने। नैतिक पतन हुने वा नहुने अवस्थाको विश्लेषण गर्ने आधारहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को चौधौं चरणमा दिइएको छ।
- पन्ध्रौं चरण:** (आधार र कारण सहितको फैसला) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १३१ र सजाय निर्धारण ऐनको दफा १७ मा अदालतको फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू उल्लेख भएको सन्दर्भमा यसै मार्गदर्शन बमोजिम निर्धारण गरिएको सजाय र सान्दर्भिक कुराहरूलाई समेत सिलसिलेवार रूपमा प्रष्ट खुलाई फैसला वा आदेश तयार गर्नु पर्ने। फैसला वा आदेशमा खुलाउनु पर्ने कुराहरू यसै सामान्य मार्गदर्शनको भाग -१ को पन्ध्रौं चरणमा दिइएको छ।

भाग-१७

कसूर: राज्य विरुद्धका कसूरको आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन तथा मतियार सम्बन्धी कसूर ।
सम्बद्ध कानून: अपराध संहिता, भाग-२, परिच्छेद-१ (राज्य विरुद्धका कसूर) र परिच्छेद-३ (आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन र मतियार)

(अ) सम्बन्धित दफामा नै अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी व्यवस्था भएका आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन तथा मतियार सम्बन्धी कसूर

देहायको दफामा उल्लिखित कसूरको आपराधिक षडयन्त्र गर्ने, उद्योग गर्ने, दुरुत्साहन दिने तथा मतियार हुने सम्बन्धी देहायका कसूरको अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी व्यवस्था सम्बन्धित दफामा रहेको हुँदा ती कसूरका सम्बन्धमा अपराध संहिताको भाग-२ को परिच्छेद-३ बमोजिमको सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू नहुने ।

मूल कसूरसँग सम्बन्धित दफा	सम्बन्धित दफामा नै अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी व्यवस्था भएका कसूर
दफा ४९ को उपदफा (१)	आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग र दुरुत्साहन
दफा ४९ को उपदफा (४)	आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग र दुरुत्साहन
दफा ५० को उपदफा (१)	आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग र दुरुत्साहन
दफा ५० को उपदफा (३)	उद्योग
दफा ५१ को उपदफा (३)	दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५२	आपराधिक षडयन्त्र र उद्योग
दफा ५३ को उपदफा (१)	उद्योग
दफा ५३ को उपदफा (२)	उद्योग
दफा ५४	उद्योग
दफा ५५	उद्योग
दफा ५६	आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग र दुरुत्साहन
दफा ५७ को उपदफा (१)	उद्योग

(आ) सम्बन्धित दफामा नै अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी छुट्टै व्यवस्था नभएका आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन तथा मतियार सम्बन्धी कसूर

देहायको दफामा उल्लिखित कसूरको आपराधिक षडयन्त्र गर्ने, उद्योग गर्ने, दुरुत्साहन दिने तथा मतियार हुने सम्बन्धी देहायका कसूरको अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी व्यवस्था सम्बन्धित दफामा नरहेको हुँदा अपराध संहिताको भाग-२ को परिच्छेद-३ बमोजिमको सामान्य प्रावधान सम्बन्धी व्यवस्था लागू हुने ।

मूल कसूरसँग सम्बन्धित दफा	सम्बन्धित दफामा नै अपराधीकरण तथा सजाय सम्बन्धी व्यवस्था नभएका कसूर
दफा ४९ को उपदफा (१)	मतियार
दफा ४९ को उपदफा (४)	मतियार
दफा ५० को उपदफा (१)	मतियार
दफा ५० को उपदफा (३)	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५१ को उपदफा (१)	आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५१ को उपदफा (३)	आपराधिक षडयन्त्र र उद्योग
दफा ५२	दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५३ को उपदफा (१)	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५३ को उपदफा (२)	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५३ को उपदफा (३)	आपराधिक षडयन्त्र, उद्योग, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५४	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार

दफा ५५	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५६	मतियार
दफा ५७ को उपदफा (१)	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५७ को उपदफा (२)	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५७ को उपदफा (३)	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार
दफा ५८	आपराधिक षडयन्त्र, दुरुत्साहन र मतियार

(क) आपराधिक षडयन्त्रको कसूरदारको हकमा:

- राज्य विरुद्धका कसूर मध्ये यसै भागको खण्ड (आ) मा उल्लिखित राज्य विरुद्धका कसूरको आपराधिक षडयन्त्रको कसूर गर्ने कसूरदारलाई देहाय बमोजिम सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने:-
 - दफा ३३ को उपदफा (३) को खण्ड (क) मा आपराधिक षडयन्त्र बमोजिम कसूर भएको भए सो कसूर गरे सरह सजाय हुने व्यवस्था भएकोले जुन कसूर गर्न आपराधिक षडयन्त्र गरेको हो सो कसूरमा निश्चित सजाय तोकिएको भए सोही सजाय सरह र नतोकिएको भए यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्बन्धित राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई निर्धारण गरिने सजाय सरह सजाय निर्धारण गर्ने।
 - दफा ३३ को उपदफा (३) को खण्ड (घ) मा आपराधिक षडयन्त्र बमोजिम कसूर नभएको भए सो कसूरमा हुने सजायको आधा सजाय हुने व्यवस्था भएकोले जुन कसूर गर्न आपराधिक षडयन्त्र गरेको हो सो कसूरमा निश्चित सजाय तोकिएको भए सोही सजायको आधा र नतोकिएको भए यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्बन्धित राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई निर्धारण गरिने सजायको आधा सजाय निर्धारण गर्ने।

(ख) उद्योग गर्ने कसूरदारको हकमा:

- राज्य विरुद्धका कसूर मध्ये यसै भागको खण्ड (आ) मा उल्लिखित राज्य विरुद्धका कसूरको उद्योगको कसूर गर्ने कसूरदारलाई दफा ३४ बमोजिम सो कसूरको लागि तोकिएको सजायको आधा सजाय हुने व्यवस्था भएकोले जुन कसूर गर्न उद्योग गरेको हो सो कसूरमा निश्चित सजाय तोकिएको भए सोही सजायको आधा र नतोकिएको भए यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्बन्धित राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई निर्धारण गरिने सजायको आधा सजाय निर्धारण गर्ने।

(ग) दुरुत्साहन दिने कसूरदारको हकमा:

- राज्य विरुद्धका कसूर मध्ये यसै भागको खण्ड (आ) मा उल्लिखित राज्य विरुद्धका कसूर गर्न दुरुत्साहन दिने कसूरदारलाई देहाय बमोजिम सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने:-
 - दफा ३५ को उपदफा (३) को खण्ड (क) मा दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भएको भए निज स्वयमले कसूर गरे सरह सजाय हुने व्यवस्था भएकोले जुन कसूर गर्न दुरुत्साहन दिएको हो सो कसूरमा निश्चित सजाय तोकिएको भए सोही सजाय सरह र नतोकिएको भए यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्बन्धित राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई निर्धारण गरिने सजाय सरह सजाय निर्धारण गर्ने।
 - दफा ३५ को उपदफा (३) को खण्ड (ख) मा दुरुत्साहन दिए बमोजिम कसूर भईनसकेकोमा सो कसूरका लागि तोकिएको सजायको आधा सजाय हुने व्यवस्था भएकोले जुन कसूर गर्न दुरुत्साहन दिएको हो सो कसूरमा निश्चित सजाय तोकिएको भए सोही सजायको आधासम्म र नतोकिएको भए यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्बन्धित राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई निर्धारण गरिने सजायको आधा सजाय निर्धारण गर्ने।

(घ) मतियार हुने कसूरदारको हकमा:

- राज्य विरुद्धका कसूर मध्ये यसै भागको खण्ड (आ) मा उल्लिखित राज्य विरुद्धका कसूर गर्न मतियार हुने कसूरदारलाई देहाय बमोजिम सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने:-
 - दफा ३६ को उपदफा (३) को खण्ड (क) मा आपराधिक षड्यन्त्रमा संलग्न भई कसूर गर्ने, साधन वा ठाँउ उपलब्ध गराइ दिने, जसको विरुद्ध कसूर गरिएको हो त्यस्तो व्यक्तिलाई निजी रक्षाको अधिकारबाट बञ्चित गराउने वा कसूर गर्न आदेश वा सल्लाह दिने मतियारलाई त्यस्तो कसूर निजले गरे सरह सजाय हुने व्यवस्था भएकोले जुन कसूर गर्न मतियार भएको हो सो कसूरमा निश्चित सजाय तोकिएको भए सोही सजाय सरह र नतोकिएको भए यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्बन्धित राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई निर्धारण गरिने सजाय सरह सजाय निर्धारण गर्ने।
 - दफा ३६ को उपदफा (३) को खण्ड (ख) मा लेखिए बाहेक अन्य मतियारलाई कसूर भए गरेको काममा निजको सम्लग्नताको मात्रा अनुसार त्यस्तो कसूर गरे बापत हुने सजायको बढीमा आधासम्म सजाय हुने व्यवस्था भएकोले जुन कसूर गर्न मतियार भएको हो सो कसूरमा निश्चित सजाय तोकिएको भए सोही सजायको आधासम्म र नतोकिएको भए यसै सामान्य मार्गदर्शन बमोजिम सम्बन्धित राज्य विरुद्धको कसूर गर्ने कसूरदारलाई निर्धारण गरिने सजायको आधासम्म हुने गरी उपयुक्त सजाय निर्धारण गर्नु पर्ने।

नोट

- आधा वा आधासम्म सजाय निर्धारण गर्दा कैद र जरिवाना वा दुवै प्रकारको सजाय हुने कसूरमा दुवै प्रकारको सजायमा लागू हुने गरी गर्नु पर्ने।

सजाय निर्धारण सम्बन्धी सामान्य मार्गदर्शन तयारी समिति

डा. आनन्दमोहन भट्टराई, न्यायाधीश, सर्वोच्च अदालत	संयोजक
अनिलकुमार सिन्हा, न्यायाधीश, सर्वोच्च अदालत	सदस्य
टेकप्रसाद ढुङ्गाना, न्यायाधीश, उच्च अदालत पाटन, हेटौँडा इजलास	सदस्य
दुर्गाप्रसाद ढुङ्गेल, न्यायाधीश, मोरङ जिल्ला अदालत	सदस्य
डा. श्रीप्रकाश उप्रेती, न्यायाधीश, भक्तपुर जिल्ला अदालत	सदस्य
सञ्जीवराज रेग्मी, सह-न्यायाधिवक्ता, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	सदस्य
लालबहादुर कुँवर, रजिस्ट्रार, सर्वोच्च अदालत	सदस्य सचिव

